JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JULIANE KOKOTT
28 päivänä tammikuuta 2010[1]

I Johdanto

1. Tämä Hoge Raad der Nederlandenin (Alankomaat) esittämä ennakkoratkaisupyyntö koskee yhtäältä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001[2] ja toisaalta tavaran kansainvälisessä tiekuljetuksessa käytettävästä rahtisopimuksesta 19.5.1956 tehdyn Geneven yleissopimuksen (jäljempänä CMR)[3] välistä suhdetta.

2. Asetuksen N:o 44/2001 71 artiklassa säädetään, että tuomioistuinten toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenaloilla säänteleviä kansainvälisiä sopimuksia voidaan soveltaa edelleen tietyin edellytyksin. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyytää selventämään joidenkin CMR:n määräysten ja asetuksen säännösten välistä suhdetta. Se kysyy, onko unionin tuomioistuimella toimivalta tulkita CMR:ää ja miten kyseisen yleissopimuksen 31 artiklassa esitettyjä lis pendens -sääntöjä ja ulkomaisia tuomioita koskevia täytäntöönpanomääräyksiä on mahdollisesti tulkittava.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt[4]

A *CMR*

3. CMR:ssä vahvistetaan tavaran kansainvälisessä tiekuljetuksessa käytettävän rahtisopimuksen erityissäännöt, ja se sisältää sekä aineellisia määräyksiä että menettelyä koskevia määräyksiä. Se tunnustettiin jo asetusta N:o 44/2001 edeltänyttä sopimusta eli

1 – Alkuperäinen kieli: saksa.

2 – EYVL L 12, s. 1, tässä asiassa sovellettavassa versiossa, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 20.11.2006 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1791/2006 (EUVL L 363, s. 1).

3 – CMR-yleissopimuksen englannin- ja ranskankieliset toisinnot ovat todistusvoimaisia (julkaistu Yhdistyneiden Kansakuntien sopimuskokoelmassa, 1961, nro 5742, s. 190). Tässä käytetty käännös on virallinen saksankielinen käännös (Bundesgesetzblatt 1961 II, s. 1120). Virallinen lyhenne ”CMR ’perustuu yleissopimuksen ranskankieliseen nimeen (’Convention relative au contrat de transport international de Marchandises par Route”).

4 – Koska EY:n perustamissopimus on korvattu 1.12.2009 voimaan tulleen Lissabonin sopimuksen myötä Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella (SEU) ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyllä sopimuksella (SEUT), viittaan näissä ratkaisuehdotuksissa sopimusten määräyksiin käyttämällä nykyään voimassa olevien sopimusten numerointia, jollei kyse ole EY:n perustamissopimuksen määräyksistä. Viitattaessa aiempia määräyksiä koskevaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön oletan sen koskevan myös uusia määräyksiä, jollei näitä ole muutettu merkittävästi. Lisäksi käytän uusissa sopimuksissa käytettyjä termejä (etenkin unioni yhteisön sijaan).

tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaa vuonna 1968 allekirjoitettua Brysselin yleissopimusta [5] sovellettaessa asetuksen N:o 44/2001 71 artiklaa edeltäneessä määräyksessä tarkoitetuksi erityiseksi sopimukseksi. [6] Kaikki jäsenvaltiot ovat nyttemmin ratifioineet yleissopimuksen.

4. CMR:n 31 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Tämän yleissopimuksen määräysten alaista kuljetusta koskeva kanne voidaan panna vireille, paitsi siinä sopimusvaltion tuomioistuimessa, mistä asianosaiset ovat sopineet, sen valtion tuomioistuimessa, jonka alueella:

a) vastaajalla on kotipaikka, pääkonttorinsa tahi se haaraliikkeensä tai asioimistonsa, jonka välityksellä rahtisopimus on tehty, taikka

b) paikkakunta, missä tavara otettiin kuljetettavaksi tai missä kuljetuksen määräpaikka on,

eikä sitä voida nostaa muussa tuomioistuimessa.

2. Jos tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu kanne on vireillä tuomioistuimessa, jonka toimivaltaan asia mainitun kappaleen mukaan kuuluu, tai tällaisen kanteen on ratkaissut sellainen tuomioistuin, ei samojen asianosaisten kesken voida samasta asiasta nostaa uutta kannetta, paitsi milloin sen tuomioistuimen ratkaisua, jossa ensimmäinen kanne nostettiin, ei voida panna täytäntöön siinä valtiossa, jossa uusi kanne pannaan vireille.

3. Kun sopimusvaltion tuomioistuimen tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitetussa riita-asiassa antama tuomio on siellä tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, se on täytäntöönpanokelpoinen myös jokaisessa muussa sopimusvaltiossa niin pian kuin kyseisessä valtiossa voimassa olevat muotomääräykset on täytetty. Tällaiset muotomääräykset eivät saa tehdä mahdolliseksi itse asian uudelleen tutkimista.

4. Tämän artiklan 3 kappaleen määräyksiä sovelletaan oikeudenkäynnin jälkeen annettuihin tuomioihin, yksipuolisiin tuomioihin ja oikeuden määräyksellä vahvistettuihin sovitteluihin, mutta niitä ei sovelleta väliaikaistuomioihin tai vahingonkorvauksiin, jotka asiansa kokonaan tai osaksi hävinnyt kantaja joutuu suorittamaan kulujen lisäksi.

– –”

5 – EYVL 1972, L 299, s. 32; konsolidoitu versio EYVL 1998, C 27, s. 1.

6 – Ks. tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla tehtyä yleissopimusta (EYVL 1979, C 59, s. 1, 60) koskevassa P. Jenardin selvityksessä esitetty luettelo.

5. CMR:n 47 artiklassa määrätään sopimuksen tulkintatoimivallasta seuraavaa:

”Jokainen kahden tai useamman sopimuspuolen välinen erimielisyys tämän sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, josta sopimuspuolet eivät neuvottelemalla tai muutoin ole voineet sopia, voidaan jonkin asianomaisen sopimuspuolen vaatimuksesta saattaa Kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.”

B *Euroopan unionin oikeus*

6. SEUT 351 artiklan (aiempi EY 307 artikla) 1 ja 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Perussopimusten määräykset eivät vaikuta sellaisiin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, jotka johtuvat yhden tai useamman jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen maan kanssa ennen 1 päivää tammikuuta 1958 tai, kun on kyse jäseneksi liittyneestä valtiosta, ennen liittymispäivää tekemästä sopimuksesta

Siltä osin kuin tällaiset sopimukset eivät ole sopusoinnussa perussopimusten kanssa, asianomaiset jäsenvaltiot käyttävät kaikkia aiheellisia keinoja todettujen ristiriitojen poistamiseksi. Tällöin jäsenvaltiot tarvittaessa avustavat toisiaan ja tapauksissa, joissa se on aiheellista, vahvistavat yhteisen kannan.”

7. Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 16, 17 ja 25 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(16) Keskinäinen luottamus lainkäyttöön edellyttää, että jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan ilman erityistä menettelyä paitsi, jos riidan kohteena on kysymys tuomion tunnustamisesta.

(17) Tämä sama keskinäinen luottamus tekee oikeutetuksi sen, että menettely, jolla jäsenvaltiossa tunnustetaan täytäntöönpanokelpoiseksi toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio, on tehokas ja nopea. Tämän vuoksi tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen olisi tapahduttava toimitettujen asiakirjojen muodollisen tarkastuksen jälkeen lähes ilman enempiä toimenpiteitä ja ilman mahdollisuutta, että tuomioistuin ottaa omasta aloitteestaan huomioon tämän asetuksen mukaisia täytäntöönpanon epäämisperusteita.

– –

(25) Jotta jäsenvaltioiden tekemiä kansainvälisiä sitoumuksia kunnioitettaisiin, tämä asetus ei vaikuta erityiskysymyksiä koskeviin yleissopimuksiin, joiden sopimuspuolia jäsenvaltiot ovat.”

8. Asetuksen N:o 44/2001 27 artiklassa säädetään seuraavaa tilanteista, joissa samaa asiaa koskeva kanne on vireillä useiden eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa (lis pendens):

”1. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen.

2. Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tulee muiden tuomioistuinten tuon tuomioistuimen toimivallan vuoksi jättää asia tutkimatta.”

9. Asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan mukaan ulkomainen tuomio voidaan jättää tunnustamatta seuraavissa tapauksissa:

”Tuomiota ei tunnusteta, jos

1) tunnustaminen on selkeästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public), missä tunnustamista pyydetään;

– –

3) tuomio on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu samojen asianosaisten välillä siinä jäsenvaltiossa, missä tunnustamista pyydetään;

– –”

10. Asetuksen N:o 44/2001 35 artiklassa esitetään lisäperusteita tuomion tunnustamatta jättämiselle, ja sen 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu, tuomiojäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaa ei saa tutkia; tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset eivät kuulu 34 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin.”

11. Jos täytäntöönpanokelpoisuudesta annettuun päätökseen haetaan muutosta asetuksen N:o 44/2001 43 ja 44 artiklan mukaisesti, asetuksen 45 artiklan 1 kohdan mukaan sovelletaan soveltuvin osin edellä mainittuja tuomion tunnustamisen epäämistä koskevia perusteita.

12. Asetuksen 71 artiklassa säädetään asetuksen N:o 44/2001 suhteesta jäsenvaltioiden tekemiin sopimuksiin seuraavaa:

”1. Tämä asetus ei vaikuta tuomioistuinten toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenaloilla säänteleviin sopimuksiin, joiden osapuolia jäsenvaltiot ovat.

2. Yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi 1 kohtaa sovelletaan seuraavasti:

a) tämä asetus ei estä erityistä oikeudenalaa koskevan yleissopimuksen osapuolena olevan valtion tuomioistuinta vetoamasta kyseisen sopimuksen mukaisiin perusteisiin toimivaltansa osalta – –.

b) Jäsenvaltiossa annetut tuomiot, jotka on antanut erityistä oikeudenalaa koskevaan yleissopimukseen toimivaltansa perustanut tuomioistuin, on tunnustettava ja pantava täytäntöön muissa jäsenvaltioissa tämän asetuksen mukaisesti.

Jos erityistä oikeudenalaa koskeva yleissopimus, jonka osapuolia ovat sekä jäsenvaltio, missä tuomio on annettu, että jäsenvaltio, jolle pyyntö on osoitettu, sisältää tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevia ehtoja, niitä on noudatettava. Kuitenkin voidaan aina soveltaa niitä tämän asetuksen säännöksiä, jotka koskevat tuomion tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa noudatettavaa menettelyä.”

III Tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

13. Siemens Nederland NV (jäljempänä Siemens) ja TNT Express Nederland B.V. (jäljempänä TNT) tekivät huhtikuussa 2001 sopimuksen 103 540 Saksan markan arvoisten ja 12 kilogrammaa painavien tavaroiden kuljetuksesta Zoetermeeristä Alankomaista Unterschleißheimiin Saksaan, minne niitä ei kuitenkaan koskaan toimitettu. Kansallisen tuomioistuimen mukaan sopimukseen sovelletaan CMR:n määräyksiä.

14. TNT nosti 6.5.2002 kanteen Rechtbank Rotterdamissa, jotta todettaisiin, ettei se ole vastuussa Siemensin vakuutuksenantajalle AXA Versicherung AG:lle (jäljempänä AXA) CMR:n 23 artiklassa määrätyn vastuurajan yli (8,33 erityisnosto-oikeutta [tällä hetkellä 8,98 euroa] tavarakiloa kohden). Kyseinen tuomioistuin hylkäsi kanteen 4.5.2005 antamallaan tuomiolla. TNT haki tuomioon muutosta gerechtshof te 's-Gravenhagessa.

15. AXA puolestaan nosti 20.8.2004 Landgericht München I:ssä TNT:tä vastaan kanteen, jossa vaadittiin korvausta vahingosta, jonka AXA:n vakuutuksenottaja on kärsinyt tavaroiden katoamisesta.

16. TNT esitti tässä menettelyssä CMR:n 31 artiklan 2 kappaleen mukaisen lis pendens -väitteen. Tästä huolimatta Landgericht katsoi olevansa toimivaltainen käsittelemään asiaa, sillä TNT:n nostama negatiivinen vahvistuskanne ja AXA:n nostama suorituskanne eivät Saksan Bundesgerichtshofin (jäljempänä BGH) vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan koske CMR:n 31 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettua "samaa asiaa", ja se velvoitti TNT:n 4.4.2006 ja 7.9.2006 antamillaan tuomioilla maksamaan vahingonkorvausta.

17. AXA pyysi 6.3.2007 Rechtbank Utrechtiä julistamaan Landgericht München I:n tuomiot täytäntöönpanokelpoisiksi Alankomaissa. Välitoimista päättänyt tuomari hyväksyi hakemuksen 28.3.2007. Tästä päätöksestä asetuksen N:o 44/2001 43 artiklan nojalla tehty valitus hylättiin.

18. TNT ajoi vaatimustaan tekemällä kassaatiovalituksen Hoge Raadille. Se esitti perusteluna, että CMR:n 31 artikla syrjäyttää asetuksen N:o 44/2001 35 artiklan 3 kohdassa säädetyn tuomiojäsenvaltion tuomioistuimen toimivallan tutkimista koskevan kiellon. Kassaatiovalituksen jättämisen ajankohtana gerechtshof te 's-Gravenhage ei ollut vielä päättänyt TNT:n tekemästä valituksesta, joka koski Rechtbank Rotterdamin tuomiota, jossa hylättiin negatiivinen vahvistuskanne.

19. Edellä esitetyn perusteella Hoge Raad päätti esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko asetuksen (EY) N:o 44/2001 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan toista alakohtaa tulkittava siten, että

i) asetuksen N:o 44/2001 tunnustamis- ja täytäntöönpanosääntelyn sijaan sovelletaan erityisen yleissopimuksen tunnustamis- ja täytäntöönpanosääntelyä vain, jos erityisen yleissopimuksen asianomaisessa sääntelyssä edellytetään yksinomaista soveltamista, vai

ii) jos erityisen yleissopimuksen ja asetuksen N:o 44/2001 tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat ehdot ovat molemmat yhtä lailla sovellettavissa, aina on sovellettava erityisen yleissopimuksen ehtoja ja asetuksen N:o 44/2001 ehdot on jätettävä soveltamatta, myös silloin, kun erityisessä yleissopimuksessa ei vaadita yksinomaista soveltamista muihin kansainvälisiin tunnustamis- ja täytäntöönpanosääntöihin nähden?

2) Onko unionin tuomioistuin, kun tarkoituksena on estää ensimmäisessä kysymyksessä tarkoitettua normiristiriitaa koskevat vastakkaiset tuomiot, toimivaltainen tulkitsemaan – jäsenvaltioiden tuomioistuimia sitovalla tavalla – tavaran kansainvälisessä tiekuljetuksessa käytettävästä rahtisopimuksesta 19.5.1956 Genevessä allekirjoitettua yleissopimusta (CMR) siltä osin kuin kyse on kyseisen yleissopimuksen 31 artiklassa määrätystä seikasta?

3) Mikäli toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi ja myös ensimmäisen kysymyksen i) kohtaan vastataan myöntävästi, onko CMR:n 31 artiklan 3 ja 4 kappaleessa olevaa tunnustamis- ja täytäntöönpanosääntelyä tulkittava siten, että siinä ei vaadita yksinomaista soveltamista ja että siinä jätetään tilaa tunnustamisen tai täytäntöönpanon mahdollistavien muiden kansainvälisten täytäntöönpanosääntöjen, kuten asetuksen N:o 44/2001, soveltamiselle?

Siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäisen kysymyksen ii) kohtaan myöntävästi ja tämän lisäksi vastaa myös toiseen kysymykseen myöntävästi, esittää Hoge Raad kassaatiovalituksen tarkemman arvioinnin vuoksi vielä kolme kysymystä:

4) Annetaanko CMR:n 31 artiklan 3 ja 4 kappaleessa sen valtion, jossa tunnustamista pyydetään, tuomioistuimelle lupa täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaa hakemusta käsitellessään tutkia, oliko tuomiovaltion tuomioistuin kansainvälisesti toimivaltainen käsittelemään riitaa?

5) Onko asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että jos CMR-yleissopimuksen ja asetuksen N:o 44/2001 vireilläolovaikutusta koskevien sääntöjen välillä on normiristiriita, CMR-yleissopimuksen vireilläolovaikutusta koskevilla säännöillä on etusija asetuksen N:o 44/2001 vastaaviin sääntöihin?

6) Koskevatko nyt esillä olevassa asiassa Alankomaissa vaadittu oikeudellisesti sitova toteaminen ja Saksassa vaadittu vahingonkorvaus CMR:n 31 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetulla tavalla 'samaa asiaa'?"

20. TNT ja Alankomaiden, Tšekin ja Saksan hallitukset sekä Euroopan komissio ovat esittäneet unionin tuomioistuimelle huomautuksensa.

IV Oikeudellinen arviointi

A *Alustava huomautus*

21. Jos tavarat vahingoittuvat tai katoavat kuljetuksen aikana, molemmat osapuolet voivat nostaa kanteen: oikeudenhaltija (lähettäjä tai vastaanottaja) voi nostaa vahingonkorvauskanteen, ja rahdinkuljettaja voi nostaa kanteen sen toteamiseksi, ettei se ole vastuussa vahingosta tai että se vastaa siitä enintään rajoitetusti (nk. negatiivinen vahvistuskanne).

22. CMR:n sopimuspuolina olevien maiden tuomioistuimet ovat tulkinneet eri tavoin CMR:n vahingonkorvausmääräyksiä. CMR:n 29 artiklan mukaista vastuun rajoittamisen epäämistä syyllisyysasteen mukaan tulkitaan osittain suppeasti, osittain laajasti.[7] Tämä voi johtaa osapuolten kilpailuun tuomioistuimesta, joka tulkitsee määräystä osapuolen kannalta kulloinkin suotuisammin.[8] Tämän seurauksena eri valtioiden tuomioistuimissa on usein vireillä rinnakkaisia menettelyjä.

23. CMR:n 31 artiklan 2 kappaleessa todetaan, että jos kanne on jo vireillä tuomioistuimessa, ei "samojen asianosaisten kesken voida samasta asiasta nostaa uutta kannetta" (lis pendens -sääntö). Koska

7 – Ks. yhteenveto teoksessa Jesser-Huß, H., *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, 2. painos, München, 2009, CMR:n 29 artikla, 8–13 kohta.

8 – Ks. Hoge Raad der Nederlanden Strikwerdan julkisasiamiehen 5.9.2008 pääasiassa esittämät toteamukset, s. 4, 9 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

sopimusvaltioiden tuomioistuimet eivät kuitenkaan ole yhtä mieltä tämän lis pendens -säännön tulkinnasta, [9] rinnakkaiset menettelyt eivät ole poissuljettuja.

24. Muutamien CMR:n sopimusvaltioiden tuomioistuimet, myös saksalaiset tuomioistuimet, tulkitsevat suppeasti käsitettä ”sama asia”. Ne katsovat, että edellä mainitut eri asianosaisten nostamat kanteet eivät koske ”samaa asiaa”, sillä toinen kanne koskee yksistään (negatiivista) vahvistusta ja toinen suoritusta. Suorituskanteella tavoiteltu oikeussuoja kuitenkin ulottuu vahvistuskanteen kohdetta pidemmälle, joten asioiden kohteet eivät ole samat. Negatiivisen vahvistuskanteen vireilläolo ei estä suorituskanteen nostamista. [10]

25. Landgericht München I on siten katsonut olevansa toimivaltainen käsittelemään AXA:n nostaman suorituskanteen, vaikka Alankomaissa oli jo vireillä TNT:n nostama negatiivinen vahvistuskanne.

26. Hoge Raad katsoi sen sijaan muiden sopimusvaltioiden tuomioistuinten [11] tavoin, että CMR:n 31 artiklan 2 kappaleen nojalla myös ensin nostetulla negatiivisella vahvistuskanteella on etusija myöhemmin nostettuun suorituskanteeseen nähden. Se viittaa tässä yhteydessä muun muassa Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaan sisältyvää lis pendens -sääntöä koskevaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. [12]

27. Nyt käsiteltävän asian käsittely on kuitenkin edennyt jo pitkälle. Kyse ei ole enää välittömästi siitä, onko se tuomioistuin, jossa kanne on pantu vireille, toimivaltainen käsittelemään suorituskannetta, vaikka vastapuoli oli aiemmin pannut vireille negatiivisen vahvistuskanteen toisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, sillä Landgericht München I on jo antanut täytäntöönpanokelpoisen tuomion. Alankomaiden tuomioistuinten on ratkaistava ainoastaan, tunnustetaanko tuomio ja pannaanko se täytäntöön Alankomaissa. Nyt esillä olevassa asiassa yksi keskeisistä kysymyksistä on se, voidaanko tuomiovaltion tuomioistuimen toimivaltaa ylipäätään tässä yhteydessä enää tutkia.

9 – Ks. viittaukset artikkelissa Haubold, J., ”CMR und europäisches Zivilverfahrensrecht – Klarstellungen zu internationaler Zuständigkeit und Rechtshängigkeit”, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts – IPRax*, 2006, s. 224 ja 227 sekä alaviitteet 24 ja 25.

10 – BGH, 20.11.2003 annetut tuomiot I ZR 102/02 ja I ZR 294/02, saatavilla osoitteessa www.bundesgerichtshof.de.

11 – Ks. esim. Itävallan Oberster Gerichtshofin (OGH) 17.2.2006 antama tuomio (10 Ob 147/05 y) ja Court of Appeal of England and Walesin (Yhdistynyt kuningaskunta) 23.1.2001 antama tuomio asiassa Andrea Merzario Ltd v. Internationale Spedition Leitner Gesellschaft GmbH ([2001] EWCA civ. 61, 80–98 ja 103–109 kohta).

12 – Ks. asia 144/86, Gubisch Maschinenfabrik, tuomio 8.12.1987 (Kok., s. 4861, Kok. Ep. IX, s. 273, 14–19 kohta) ja asia C-406/92, Tatry, tuomio 6.12.1994 (Kok., s. I-5439, 37–45 kohta).

28. Asetuksen N:o 44/2001 45 artiklan 1 kohdassa, luettuna yhdessä 35 artiklan 3 kohdan kanssa, kielletään tuomiojäsenvaltion tuomioistuimen toimivallan tutkiminen tunnustamisen ja täytäntöönpanon ehtona. Vaikka tuomion tunnustava tuomioistuin olisikin katsonut täytäntöönpanotuomioistuimen näkökulmasta virheellisesti olevansa toimivaltainen, asetuksen N:o 44/2001 nojalla tämä ei voi johtaa täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen epäämiseen. Nyt esillä olevassa asiassa on tutkittava, onko toimivallan tutkiminen tässä menettelyvaiheessa poissuljettua myös CMR:n 31 artiklan nojalla.

29. Landgericht München I:n antaman tuomion täytäntöönpano Alankomaissa on siten riippuvainen siitä, miten CMR:n ja asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalat voidaan erottaa toisistaan. Ainoastaan siinä tapauksessa, että CMR syrjäyttää asetuksen tunnustamis- ja täytäntöönpanosääntelyn, täytäntöönpanotuomioistuin olisi mahdollisesti oikeutettu tutkimaan sen tuomioistuimen toimivaltaa, joka on antanut täytäntöönpantavan tuomion.

B *Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys*

30. Kansallinen tuomioistuin pyytää ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään unionin tuomioistuinta tulkitsemaan asetuksen N:o 44/2001 71 artiklaa ja kyseisen asetuksen ja sellaisten yleissopimusten keskinäistä suhdetta, joilla määrätään tuomioistuinten toimivallasta tai tuomioiden tunnustamisesta taikka täytäntöönpanosta erityisillä oikeudenaloilla (jäljempänä erityiset yleissopimukset). Tiivistettynä se haluaa tietää, onko 71 artiklaa tulkittava siten, että erityisen yleissopimuksen määräysten ensisijainen soveltaminen edellyttää, että kyseisissä määräyksissä vaaditaan niiden yksinomaista soveltamista.

31. Kysymykseen vastaamiseksi on esitettävä muutamia yleisiä huomautuksia asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan merkityksestä.

32. Kuten julkisasiamies Tesauro on asiassa Tatry todennut osuvasti asetusta edeltäneen Brysselin yleissopimuksen 57 artiklaan sisältyvästä määräyksestä, siinä on kyse erityisestä yhteensovittamissäännöstä yhtäältä Brysselin yleissopimuksen tai asetuksen N:o 44/2001 ja toisaalta jäsenvaltioiden sellaisten aiempien sopimusten välillä, joilla säännellään tuomioistuinten toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenaloilla. [13]

33. Asetuksen N:o 44/2001 71 artiklassa sallitaan jäsenvaltioiden tekemien erityisten yleissopimusten soveltaminen kaventamalla asetuksen soveltamisalaa tietyin edellytyksin.

13 – Julkisasiamies Tesauron 13.7.1994 esittämä ratkaisuehdotus edellä alaviitteessä 12 mainitussa asiassa Tatry, ratkaisuehdotuksen 8 kohta.

34. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa Tatry antamassaan tuomiossa, kyseisellä poikkeuksella on tarkoitus varmistaa sellaisten tuomioistuinten toimivaltaa tai ulkomaisten tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenaloilla koskevien erityisten yleissopimusten sääntöjen noudattaminen, jotka on laadittu ottaen huomioon niiden kattamien alojen erityispiirteet. [14] Kuten lisäksi asetuksen johdanto-osan 25 perustelukappaleesta käy ilmi, asetuksen N:o 44/2001 71 artiklalla on tarkoitus varmistaa, että jäsenvaltiot täyttävät kansainväliset sitoumuksensa.

35. On kuitenkin nähtävissä tiettyjä jännitteitä yhtäältä asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalan rajoittamisen ja toisaalta unionin oikeuden lähtökohtaista soveltamista koskevan vaatimuksen ja sen välillä, että unionin oikeudella on etusija kansalliseen oikeuteen, jäsenvaltioiden tekemät yleissopimukset mukaan luettuina, nähden. Onkin otettava huomioon, että asetusta sovelletaan aina silloin, kun se ei ole ristiriidassa erityisen yleissopimuksen kanssa. Asetuksen soveltamisalan rajoituksia on lisäksi tulkittava suppeasti, ja soveltamisalaa voidaan rajoittaa vain, jos erityisen yleissopimuksen noudattaminen sitä edellyttää.

36. Tällä on kaksi seurausta:

– Asetuksen 71 artiklassa kansainvälisoikeudellisille määräyksille annetaan etusija vain erityisissä yleissopimuksissa säänneltyihin kysymyksiin nähden. [15] Jos yleissopimus ei sisällä lainkaan tiettyä kysymystä koskevia määräyksiä tai sisältää vain puutteellisia määräyksiä, on sovellettava – mahdollisesti täydentävästi – asetuksen säännöksiä.

– Vaikka kysymyksestä määrättäisiinkin yleissopimuksessa mutta sääntely ei edellytä yksinomaisuutta vaan sitä sovelletaan ainoastaan toissijaisesti muihin oikeussääntöihin nähden tai se on näihin nähden vapaasti valittava vaihtoehto, myöskään silloin asetuksen säännösten soveltamista ei rajoiteta. [16] Tällöin niitä voidaan soveltaa pikemminkin erityisen yleissopimuksen sijasta.

37. Nämä periaatteet sisältyvät myös asetuksen 71 artiklan 2 kohdan säännöksiin, jotka ovat säännöksen ensimmäiseen kohtaan

14 – Edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Tatry, tuomion 24 kohta, joka koskee Brysselin yleissopimuksen 57 artiklaa. Tätä perustelua voidaan kuitenkin soveltaa asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan lähes samasanaiseen säännökseen. Asetuksen johdanto-osan 19 perustelukappaleen mukaan olisi varmistettava jatkuvuus Brysselin yleissopimuksen ja kyseisen asetuksen välillä; vrt. asia C-167/08, Draka NK Cables ym., tuomio 23.4.2009 (Kok., s. I-3477, 20 kohta) ja asia C-292/08, German Graphics, tuomio 10.9.2009 (Kok., s. I-8421, 27 kohta).

15 – Vastaavasti edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Tatry, tuomion 25 kohta.

16 – Esimerkiksi elatusapua koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 2.10.1973 Haagissa tehdyn yleissopimuksen (saatavilla osoitteessa www.hcch.net.) 23 artiklassa todetaan, ettei yleissopimus estä soveltamasta muiden sopimusten tai lainsäädännön tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia sääntöjä.

nähden eräänlaisia täytäntöönpanosäännöksiä tai joilla sitä konkretisoidaan. [17]

38. Asetuksen 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan ensimmäisestä alakohdasta seuraa siten, että asetuksen tunnustamis- ja täytäntöönpanosäännöksiä on sovellettava myös silloin, kun kyseisen tuomion antamista koskeva toimivalta perustuu erityiseen yleissopimukseen. Yleissopimus, johon sisältyy oikeuspaikkaa koskevia määräyksiä, syrjäyttää tältä osin asetuksen N:o 44/2001 2 luvun säännökset. Tämä ei kuitenkaan johda koko asetuksen syrjäyttämiseen, joten sellaisissa asioissa, joista ei määrätä yleissopimuksessa (etenkin tunnustaminen ja täytäntöönpano), voidaan nojautua kansalliseen oikeuteen. Asetuksen tunnustamis- ja täytäntöönpanosäännöksiä voidaan sen sijaan soveltaa, jollei mainitun säännöksen toisesta alakohdasta muuta johdu.

39. Asetuksen 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan toisella alakohdalla on keskeinen merkitys nyt käsiteltävässä asiassa. Mainitun alakohdan ensimmäisen virkkeen mukaan tuomion tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovelletaan sellaisen erityisen yleissopimuksen ehtoja, jonka osapuolia ovat sekä jäsenvaltio, missä tuomio on annettu, että jäsenvaltio, jolle pyyntö on osoitettu. Tästä sanamuodosta voidaan tehdä se vastakohtaispäätelmä, että asetukseen voidaan vedota, jos tällainen yleissopimus ei sisällä asiaa koskevia määräyksiä tai sisältää vain puutteellisen määräyksen.

40. Säännöksen sanamuodosta ei tosin ilmene yksiselitteisesti, onko sopimusoikeudellisissa määräyksissä edellytettävä myös yksinomaisuutta. Koska asetuksen soveltamisalan rajoituksia on tulkittava suppeasti, olisi asetuksen tavoitteiden vastaista, jos sen säännöksiä voitaisiin jättää soveltamatta myös silloin, kun erityisessä yleissopimuksessa ei sitä pakottavasti vaadita, ja soveltaa näin omia sääntöjä. [18]

41. Tällaista asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan suppeaa tulkintaa tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla puoltaa lisäksi asetuksen perustana oleva favor executionis -periaate. [19] Yhteisöjen tuomioistuin on jo korostanut asiassa Tatry antamassaan tuomiossa, että Brysselin yleissopimuksen tarkoituksena on ”vahvistaa Euroopan yhteisössä sinne sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojaa ja helpottaa tuomioiden tunnustamista niiden täytäntöönpanon turvaamiseksi”. [20]

17 – Julkisasiamies Tesauron edellä alaviitteessä 12 mainitussa asiassa Tatry esittämän ratkaisuehdotuksen 8 kohta.

18 – Ks. tältä osin Reinin vesiliikenteestä tehtyä yleissopimusta koskeva esimerkki P. Schlosserin selvityksessä Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä Brysselin yleissopimukseen (EYVL 1979, C 59, s. 71 ja 79, 243 kohta).

19 – Ks. johdanto-osan 16 ja 17 perustelukappale.

20 – Edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Tatry, tuomion 25 kohta.

42. Jos kyseisessä yleissopimuksessa ei edellytetä, että ulkomainen tuomio voidaan panna täytäntöön vain, jos yleissopimuksessa vahvistetut ehdot täyttyvät, vaan siinä sallitaan vaihtoehtoisesti toisten sääntöjen soveltaminen, on favor executionis -periaatteen mukaista sallia täytäntöönpanoa suosivien sääntöjen soveltaminen.

C *Toinen ennakkoratkaisukysymys*

43. Etenkin asetuksen N:o 44/2001 säännöksillä helpotetaan usein täytäntöönpanoa kansainvälisiin yleissopimuksiin verrattuna. Jäsenvaltioiden tuomioistuinten tiiviin yhteistyön pohjana olevan molemminpuolisen luottamuksen ansiosta asetuksessa esitetyt tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat ehdot ovat usein väljempiä kuin kansainvälisissä sopimuksissa esitetyt vaatimukset. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että asetuksen 35 artiklan 3 kohdan mukaan tuomiojäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaa ei saa tutkia.

44. Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava seuraavasti:

Asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan toista alakohtaa on tulkittava siten, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antamien tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon ehtoja koskevien asetuksen säännöksien sijaan sovelletaan sellaisen erityisen yleissopimuksen vastaavaa sääntelyä, jonka osapuolia ovat sekä jäsenvaltio, missä tuomio on annettu, että jäsenvaltio, jolle pyyntö on osoitettu, vain jos yleissopimuksen määräykset ovat tyhjentäviä ja yksinomaan siten, että ne estävät asetuksen soveltamisen.

45. Hoge Raad tiedustelee toisella ennakkoratkaisukysymyksellään, onko unionin tuomioistuin toimivaltainen tulkitsemaan CMR:ää. Kysymystä on tarkasteltava lähemmin kahdesta näkökulmasta.

46. Ensinnäkin on selvitettävä, onko unionin tuomioistuin toimivaltainen tulkitsemaan CMR:ää asetuksen 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan toisen alakohdan soveltamisen yhteydessä asetuksen soveltamisalan määrittämiseksi.

47. Toiseksi Hoge Raad haluaa tällä ennakkoratkaisukysymyksellään selvittää, voiko unionin tuomioistuin tulkita yleisesti jäsenvaltioiden tekemää yleissopimusta varmistaakseen yleissopimuksen ja asetuksen N:o 44/2001 lis pendens -sääntöjen yhdenmukaisen tulkinnan.

48. Jos lähempi tarkastelu osoittaa kuitenkin, ettei CMR sisällä määräyksiä, jotka

syrjäyttäisivät asetuksen tunnustamis- ja täytäntöönpanosäännökset, tämä ennakkoratkaisukysymyksen toinen näkökohta olisi luonteeltaan hypoteettinen. Tällöin Alankomaiden tuomioistuimet eivät olisi asetuksen N:o 44/2001 35 artiklan 3 kohdan nojalla toimivaltaisia tutkimaan tuomiovaltion tuomioistuimen toimivaltaa. Tällöin ei olisi myöskään mitään syytä tarkastella lähemmin kysymystä, onko kyseinen tuomioistuin tulkinnut oikein CMR:n 31 artiklan lis pendens -sääntöä.

49. Se, sisältääkö CMR määräyksiä, jotka syrjäyttävät asetuksen tunnustamis- ja täytäntöönpanosäännökset, on kuitenkin tulkintakysymys. Unionin tuomioistuimen on sitä varten esitettävä näkemyksensä siitä, onko sen vai kansallisten tuomioistuinten tehtävä tämä tulkinta. Tämän perusteella voidaan sitten päätellä, voiko unionin tuomioistuin tulkita CMR:ää jatkossa suoraan vai voiko se tulkita pelkästään asetusta CMR:n määräyksiä vasten.

1. Sopimukset, joissa unioni on osapuolena

50. SEUT 267 artiklan (aiempi EY 234 artikla) mukaan unionin tuomioistuimella on toimivalta tulkita perussopimuksia ja unionin toimielimen, elimen tai laitoksen säädöksiä. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan myös kansainväliset yleissopimukset, joihin unioni on liittynyt SEUT 218 artiklassa (aiempi EY 300 artikla) vahvistettujen menettelyjen mukaisesti, ovat tällaisia toimielinten säädöksiä. Tällaiset yleissopimukset ovat erottamaton osa yhteisön oikeusjärjestystä, ja tässä oikeusjärjestyksessä unionin tuomioistuin on toimivaltainen antamaan ennakkoratkaisun kyseisen sopimuksen tulkinnasta. [21]

51. Unioni ei ole kuitenkaan itse CMR:n sopimuspuoli, vaan ainoastaan jäsenvaltiot, joten unionin tuomioistuimen tätä yleissopimusta koskevaa tulkintatoimivaltaa ei voida perustella suoraan unionin osallistumisella.

2. Yhtäläisyys sekasopimusten kanssa

52. Vaikka CMR ei ole niin kutsuttu sekasopimus, jossa osapuolina ovat sekä jäsenvaltiot että unioni säänneltyä asiaa koskevan jaetun toimivallan takia, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa kauppaan liittyvistä teollis- ja tekijänoikeuksien näkökohdista tehdyn sopimuksen (TRIPS-sopimuksen)

21 – Ks. asia 181/73, Haegeman, tuomio 30.4.1974 (Kok., s. 449, Kok. Ep. II, s. 283, 2–6 kohta); asia 12/86, Demirel, tuomio 30.9.1987 (Kok., s. 3719, Kok. Ep. IX, s. 177, 7 kohta); asia C-344/04, IATA ja ELFAA, tuomio 10.1.2006 (Kok., s. I-403, 36 kohta); asia C-308/06, Intertanko ym., tuomio 3.6.2008 (Kok., s. I-4057, 53 kohta) ja asia C-301/08, Bogiatzi, tuomio 22.10.2009 (Kok., s. I-10185, 23 kohta ja sitä seuraava kohta).

tulkintaa koskevaan asiaan Hermès [22] ja kysyy, eikö nyt käsiteltävän asian ja sekasopimusten tulkintaa koskevan toimivallan välillä ole yhtäläisyyksiä.

53. Myös sekasopimuksia pidetään unionin sopimuksina, joita unionin tuomioistuin voi joka tapauksessa tulkita unionin toimialaan kuuluvilla aloilla. [23] Kulloisiakin toimivalta-aloja ei ole kuitenkaan aina mahdollista erottaa selvästi toisistaan. Yhteisöjen tuomioistuin on siten tunnustanut TRIPS-sopimuksen 50 artiklaa koskevassa oikeuskäytännössään, että se voi tulkita teollis- ja tekijänoikeuksien suojaamiseksi toteutettavista turvaamistoimista annettuja säännöksiä myös silloin, kun niitä on määrä soveltaa jossain konkreettisessa oikeusriidassa jonkin kansallisen tavaramerkin eikä yhteisön tavaramerkin suojaamiseksi. [24] Yhteisöjen tuomioistuin on perustellut tätä sillä, että kyseisen tavaramerkin luonteesta riippumatta TRIPS-sopimuksen 50 artiklan täytäntöönpanossa sovelletaan samoja kansallisia säännöksiä, joten on toivottavaa, että niitä tulkitaan yhdenmukaisesti. [25]

54. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin kysyy, seuraako tästä oikeuskäytännöstä, että unionin tuomioistuin voi tulkita CMR:n lis pendens -sääntöä, vaikka se ei sisällykään unionin tekemään yleissopimukseen. Sen mukaan CMR:n 31 artiklaa ja asetuksen N:o 44/2001 27 artiklaa on ehkä samalla tavalla tarpeen tulkita yhdenmukaisesti.

55. Yhteisöjen tuomioistuin on korostanut asiassa Hermès antamassaan tuomiossa, että kun tiettyä oikeussääntöä voidaan soveltaa sekä kansallisessa oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin että yhteisön oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin, yhteisön edun mukaista on selvästi, että tällaista oikeussääntöä tulkitaan yhdenmukaisesti, jotta vältettäisiin myöhemmät tulkintaerot, ja näin on siitä riippumatta, missä olosuhteissa tätä oikeussääntöä sovelletaan. [26]

56. Tästä ei kuitenkaan voida johtaa unionin oikeutta koskevaa vaatimusta, jonka mukaan CMR:n lis pendens -sääntöä olisi tulkittava yhdenmukaisesti asetuksen N:o 44/2001 sääntelyn kanssa. TRIPS-sopimuksessa kyse on nimittäin yleissopimuksesta, jossa unioni on sopimuspuolena. Sen määräykset pannaan täytäntöön unionin oikeudessa, joten sen tulkinta on siltä osin merkityksellistä.

22 – Asia C-53/96, Hermès, tuomio 16.6.1998 (Kok., s. I-3603).

23 – Ks. edellä alaviitteessä 21 mainitut asia Haegeman, tuomion 2–6 kohta ja asia Demirel, tuomion 7 kohta; edellä alaviitteessä 22 mainittu asia Hermès, tuomion 29 kohta; yhdistetyt asiat C-300/98 ja C-392/98, Dior ym., tuomio 14.12.2000 (Kok., s. I-11307, 33 kohta) ja asia C-459/03, komissio v. Irlanti, tuomio 30.5.2006 (Kok., s. I-4635, 84 kohta).

24 – Edellä alaviitteessä 22 mainittu asia Hermès, tuomion 32 kohta ja edellä alaviitteessä 23 mainitut yhdistetyt asiat Dior ym., tuomion 47 kohta ja sitä seuraava kohta.

25 – Edellä alaviitteessä 22 mainittu asia Hermès, tuomion 32 kohta ja edellä alaviitteessä 23 mainitut yhdistetyt asiat Dior ym., tuomion 47 kohta ja sitä seuraava kohta.

26 – Edellä alaviitteessä 22 mainittu asia Hermès, tuomion 32 kohta.

57. CMR ja asetus N:o 44/2001 ovat sen sijaan erillisiä oikeudellisia säännöstöjä, jotka ovat asetuksen 71 artiklan mukaan toisistaan riippumattomia: asetus ei vaikuta CMR:n määräyksiin tuomioistuimen toimivallasta. Toisin kuin TRIPS-sopimuksen tai kilpailulainsäädännön [27] alalla, asetuksen N:o 44/2001 ja CMR:n välinen suhde ei tässä yhteydessä johda rajanvetoon yhtäältä sellaisten sääntöjen, joita sovelletaan unionin oikeudessa säänneltyihin kysymyksiin, ja toisaalta sellaisten sääntöjen välillä, jotka ovat merkityksellisiä unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolisille kysymyksille. Yhteisöllä ei siten ole sellaista vastaavanlaista intressiä varmistaa sovellettavien oikeussääntöjen yhdenmukainen tulkinta, jolla voitaisiin perustella unionin tuomioistuimen tulkintatoimivallan laajentamista CMR:n määräyksiin.

3. Sellaisten yleissopimusten tulkinta, joissa unioni ei ole sopimuspuolena

58. Yleissopimukset, joihin ainoastaan jäsenvaltiot ovat liittyneet, eivät yleensä ole osa unionin oikeusjärjestystä, eivätkä ne sido unionia. [28] Siksi unionin tuomioistuimen tehtävänä ei ole lähtökohtaisesti tulkita tällaisia yleissopimuksia. [29] On kuitenkin tiettyjä asiaryhmiä, joissa unionin tuomioistuin käyttää yleissopimusten tulkintatoimivaltaansa, vaikka unioni (tai tuolloinen yhteisö) ei olisikaan niissä sopimuspuolena.

a) Tehtävien jatkajan tulkintatoimivalta

59. Yhteisöjen tuomioistuin on käyttänyt tulkintatoimivaltaansa poikkeuksellisesti GATT-yleissopimuksen (”GATT 1947”) yhteydessä, ennen kuin tuolloinen yhteisö liittyi WTO:hon. Se perusteli tätä sillä, että vaikka yhteisö ei olekaan allekirjoittanut yleissopimusta, jäsenvaltioiden yleissopimuksesta johtuvat velvoitteet olivat kuitenkin siirtyneet sille. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan jäsenvaltiot olivat siirtäneet yhteisölle asiaa koskevan toimivallan ETY:n perustamissopimuksen 111 ja 113 artiklassa. Se totesi, että sittemmin yhteisö oli tuolloin voimassa olleen ETY:n perustamissopimuksen 114 artiklan nojalla tehnyt GATT-sopimukseen liittyvät tulli- ja kauppasopimukset ”yhteisön nimissä”. [30]

27 – Ks. tästä asia C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, tuomio 14.12.2006 (Kok., s. I-11987, 20 kohta) ja asia C-280/06, Ente Tabacchi Italiani, tuomio 11.12.2007 (Kok., s. I-10893, 26 kohta).

28 – Ks. vastaavasti asia C-379/92, Peralta, tuomio 14.7.1994 (Kok., s. I-3453, Kok. Ep. XVI, s. I-15, 16 kohta) ja asia C-188/07, Commune de Mesquer, tuomio 24.6.2008 (Kok., s. I-4501, 85 kohta) sekä samassa asiassa 13.3.2008 esittämäni ratkaisuehdotuksen 84 kohta.

29 – Ks. asia 130/73, Vandeweghe, tuomio 27.11.1973 (Kok., s. 1329, 2 kohta); asia C-158/91, Levy, tuomio 2.8.1993 (Kok., s. I-4287, Kok. Ep. XIV, s. I-329, 21 kohta); edellä alaviitteessä 27 mainittu asia Peralta, tuomion 16 kohta ja edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Bogiatzi, tuomion 24 kohta.

30 – Yhdistetyt asiat 21/72–24/72, International Fruit Company ym., tuomio 12.12.1972 (Kok., s. 1219, Kok. Ep. II, s. 49, 15–18 kohta). Ks. myös edellä alaviitteessä 27 mainittu asia Peralta, tuomion 16 kohta; edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Intertanko ym., tuomion 48 kohta; edellä alaviitteessä 27 mainittu asia Commune de Mesquer, tuomion 85 kohta ja edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Bogiatzi, tuomion 25 kohta.

60. Unionilla on tosin kansainvälisen siviiliprosessioikeuden alalla SEUT 81 artiklan (aiempi EY 65 artikla) 2 kohdan a alakohdan nojalla toimivalta antaa säädöksiä, joilla varmistetaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioistuinten ratkaisujen ja muiden päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano. Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut lausunnossaan 1/03, että unionilla on nyt myös yksinomainen ulkoinen toimivalta tehdä kansainvälisiä yleissopimuksilla tällä alalla. [31]

61. CMR:ssä määrätään kuitenkin ainoastaan harvoista siviiliprosessia koskevista kysymyksistä. Etualalla ovat tavaran tiekuljetuksessa käytettävää rahtisopimusta koskevat määräykset. Vaikka unionilla mahdollisesti olisikin tällä alalla kilpaileva toimivalta esimerkiksi liikennettä (SEUT 90 artikla ja sitä seuraavat artiklat) tai lainsäädännön lähentämistä (SEUT 114 artikla) koskevien määräysten nojalla, sen ei voida katsoa käyttäneen laajasti tällaista toimivaltaa. Jo tämän perusteella on siten torjuttava näkemys, jonka mukaan CMR:ää koskeva jäsenvaltioiden toimivalta olisi siirtynyt unionille tehtävien jatkajana. [32]

62. Kuten olen jo tarkastellut yksityiskohtaisemmin asiassa Intertanko esittämässäni ratkaisuehdotuksessa, [33] on epäiltävä – unionin toimivallan laajuudesta riippumatta – sitä, onko yksistään tällainen toimivalta riittävä syy olettaa, että unioni on sidottu jäsenvaltioiden kansainvälisiin velvoitteisiin ja että tuomioistuimella on vastaava tulkintatoimivalta. GATT-sopimus on erityistapaus, sillä tuolloisessa ETY:n perustamissopimuksessa vahvistettiin nimenomaisesti kauppapoliittisen toimivallan siirtyminen yhteisölle. Lisäksi jatkokehitykseen nojautuvan maailmankauppajärjestelmän takia tehtävien jatkaminen oli erityisen tärkeää.

63. CMR on sitä vastoin yksistään jäsenvaltioiden tekemä yleissopimus, jolla säännellään siviilioikeudellisia kysymyksiä. Se ei ole luonteeltaan muuttuva, toisin kuin GATT-sopimus.

64. Tuomioistuimen toimivallan sekä tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla erityisesti myös asetuksen N:o 44/2001 71 artikla puhuu sitä vastaan, että unioni ikään kuin siirtyisi jäsenvaltioiden paikalle erityistä oikeudenalaa koskevan yleissopimuksen sopimuspuolena. Kyseisessä säännöksessä todetaan erikseen, ettei unionin lainsäädäntötoimella puututa jäsenvaltioiden tekemiin sopimuksiin.

31 – Lausunto 1/03, 7.2.2006 (Kok., s. I-1145).

32 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 21 mainitut asiat Intertanko ym., tuomion 49 kohta ja asia Bogiatzi, tuomion 33 kohta.

33 – Edellä alaviitteessä 21 mainitussa asiassa Intertanko ym. 20.11.2007 esittämäni ratkaisuehdotuksen 40 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

b) Kansainvälisessä oikeudessa vahvistettua kansainvälistä tapaoikeutta koskeva tulkintatoimivalta

65. Unionin tuomioistuin tulkitsee sellaisten kansainvälisten yleissopimusten määräyksiä, joissa unioni ei ole osapuolena, myös sellaisissa tapauksissa, että nämä määräykset velvoittavat myös unionia yleisessä kansainvälisessä oikeudessa vahvistettuina tapaoikeuden sääntöinä ja että niitä käytetään siten unionin toimielinten toimen pätevyyden arvioimiseen. [34] CMR:n määräyksillä ei ole kuitenkaan tällaista vaikutusta.

c) Erityiseen toimivallan antamiseen perustuva tulkintatoimivalta

66. Unionin tuomioistuimella on lisäksi toimivalta tulkita sellaista kansainvälistä yleissopimusta, joka liittyy perussopimusten kohteeseen, jos sopimuspuolet antavat sille nimenomaisesti tällaisen toimivallan. Esimerkkeinä tällaisesta tapausryhmästä voidaan mainita muun muassa Brysselin yleissopimukseen ja sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan yleissopimukseen liitetyt pöytäkirjat. [35]

67. CMR:ään ei sitä vastoin sisälly tällaista nimenomaista toimivallan antamista tuomioistuimelle. CMR:n 47 artiklassa vahvistetaan ennemminkin Kansainvälisen tuomioistuimen toimivalta tulkita CMR:n määräyksiä. Tämä toimivalta koskee kuitenkin ainoastaan sopimusvaltioiden välisiä erimielisyyksiä, eikä sillä suljeta pois kansallisten tuomioistuinten toimivaltaa tulkita CMR:ää yksittäistapauksessa yhtä vähän kuin unionin tuomioistuimen – mahdollista – toimivaltaa.

d) Viittaukseen perustuva tulkintatoimivalta

68. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin voi tulkita kansainvälisten sopimusten yksittäisiä määräyksiä silloin, kun unionin oikeuden säädöksissä

34 – Asia C-286/90, Poulsen ja Diva Navigation, tuomio 24.11.1992 (Kok., s. I-6019, Kok. Ep. XIII, s. I-191, 9 kohta ja sitä seuraava kohta); asia C-162/96, Racke, tuomio 16.6.1998 (Kok., s. I-3655, 45 kohta) ja edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Intertanko ym., tuomion 51 kohta.

35 – Ks. tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa tehty pöytäkirja, joka on allekirjoitettu Luxemburgissa 3.6.1971 (EYVL 1975, L 204, s. 28), ja ensimmäinen pöytäkirja Roomassa 19.6.1980 allekirjoittamista varten avatun sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevan yleissopimuksen tulkinnasta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa (EYVL 1989, L 48, s. 1).

viitataan kyseisiin määräyksiin [36] tai kun unionin oikeudessa on säädetty kansainvälisten yleissopimusten määräysten täytäntöönpanosta unionissa. [37]

69. Asetuksen N:o 44/2001 71 artiklaa ei voida kuitenkaan rinnastaa tällaisiin viittauksen sisältäviin säännöksiin, vaikka asetuksen 71 artiklassa otetaankin huomioon jäsenvaltioiden tekemät erityiset yleissopimukset. Sillä ei kuitenkaan sisällytetä tällaisten yleissopimusten määräyksiä osaksi unionin oikeutta. Asetuksen 71 artiklalla pikemminkin rajoitetaan asetuksen soveltamisalaa, millä mahdollistetaan yleissopimusten soveltaminen vastakin jäsenvaltioiden oikeussääntöinä.

70. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin näyttää sitä vastoin katsovan, että asetuksen 71 artiklassa mainittuja yleissopimuksia olisi pidettävä asetuksena osana, ja viittaa tältä osin Schlosserin selvityksessä [38] esitettyyn lausuntoon, jonka mukaan erityisiin yleissopimuksiin perustuvia toimivaltasääntöjä on arvioitava lähtökohtaisesti kuten Brysselin yleissopimuksen toimivaltasääntöjä.

71. Kyseisen lausunnon tarkoituksena on kuitenkin vain selventää, että erityisiin yleissopimuksiin perustuva toimivalta on samanarvoista Brysselin yleissopimuksessa vahvistetun toimivallan kanssa. Erityiseen yleissopimukseen perustuva toimivalta ei saa estää tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa, vaikka se jäsenvaltio, jossa tunnustusta haetaan, ei olisikaan erityisen yleissopimuksen osapuoli. [39]

72. Schlosserin selvityksen mainitusta katkelmasta ei siten seuraa, että kaikki erityisen yleissopimuksen määräykset sisällytettäisiin tavallaan asetukseen N:o 44/2001 ja siten unionin oikeuteen. Tämä olisi selvästi ristiriidassa 71 artiklan sanamuodon kanssa, sillä sen mukaan asetus *ei vaikuta* erityisiin yleissopimuksiin.

36 – Ks. esim. yhteisön tavaramerkistä 20.12.1993 annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 40/94 (EYVL 1994, L 11, s. 1) esitetyt viittaukset teollisoikeuden suojelemista koskevaan Pariisin yleissopimukseen. Yhteisöjen tuomioistuin on tulkinnut sen määräyksiä asiassa C-40/01, Ansul, tuomio 11.3.2003 (Kok., s. I-2439, 32 kohta ja sitä seuraava kohta). Lisäksi tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1) 11 artiklassa viitataan 25.10.1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen mukaisen palauttamismenettelyn toteuttamiseen.

37 – Asia 70/87, Fediol v. komissio, tuomio 22.6.1989 (Kok., s. 1781, Kok. Ep. X, s. 79, 19 kohta) ja asia C-69/89, Nakajima v. neuvosto, tuomio 7.5.1991 (Kok., s. I-2069, Kok. Ep. XI, s. I-161, 31 kohta).

38 – Mainittu edellä alaviitteessä 18, 240 kohta.

39 – Ks. sitä vastoin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla Luganossa 16.9.1988 tehdyn yleissopimuksen (EYVL L 319, s. 9) 57 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu varaus, joka koskee sellaisen tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa, joka on annettu vain tuomiovaltiossa voimassa olevan toimivaltasäännön nojalla.

e) Välipäätelmä

73. Välipäätelmänä voidaan näin ollen todeta, että CMR ei ole sellainen kansainvälinen yleissopimus, josta olisi tullut laajassa merkityksessä osa Euroopan unionin oikeusjärjestystä. Siksi unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa tulkita suoraan tätä jäsenvaltioiden tekemää yleissopimusta.

4. Asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan tulkinta CMR:n määräykset huomioon ottaen

74. Osapuolet ovat sen sijaan yhtä mieltä siitä, että unionin tuomioistuimella on oltava asetuksen N:o 44/2001 ja jäsenvaltioiden erityisten yleissopimusten soveltamisalan rajaamisen yhteydessä toimivalta selvittää vastaavien yleissopimusten sisältö.

75. Yhteisöjen tuomioistuin on tutkinut asiassa Tatry Brysselin yleissopimuksen 57 artiklan yhteydessä, joka on asetuksen N:o 44/2001 71 artiklaa edeltänyt määräys, onko Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan lis pendens -säännön soveltamisella vaikutusta merellä käytettäviin aluksiin kohdistuviin takavarikkoihin ja vastaaviin turvaamistoimiin liittyvien säännösten yhdenmukaistamiseksi tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen.[40] Se ei ole tosin perustellut tarkemmin, mihin sen toimivalta tulkita kyseistä jäsenvaltioiden tekemää kansainvälistä yleissopimusta perustuu.

76. Katson, että yhteisöjen tuomioistuin on menetellyt asiassa oikein, ja yhdyn myös osapuolten näkemykseen nyt esillä olevassa asiassa siitä, että unionin tuomioistuimella on oltava toimivalta ottaa huomioon jäsenvaltioiden tekemän erityistä oikeudenalaa koskevan yleissopimuksen sisältö asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan soveltamisen yhteydessä. Muutoin se ei pystyisi määrittämään asetuksen soveltamisalaa ja varmistamaan näin unionin oikeuden yhdenmukaista soveltamista.

77. Tässä yhteydessä kyse ei ole kuitenkaan jäsenvaltioiden tekemän kansainvälisen yleissopimuksen alkuperäisestä tulkinnasta vaan asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan tulkinnasta suhteessa kyseisen yleissopimuksen määräysten soveltamiseen kansallisessa oikeudessa. Yleissopimuksen määräysten sisältö muodostaa siten tavallaan oikeudellisen ja tosiasiallisen perustan unionin oikeuden konkreettiselle tulkinnalle.

78. Unionin tuomioistuin on tässä samankaltaisessa tilanteessa kuin ennakkoratkaisumenettelyssä, jossa tarkastellaan kansallisen säädöksen yhdenmukaisuutta

40 – Mainittu edellä alaviitteessä 12, tuomion 27 kohta.

unionin oikeuden kanssa. Se ei tosin ole tässä menettelytilanteessa oikeutettu määrittämään sitovasti kansallisen säädöksen sisältöä ja arvioimaan sitä tyhjentävästi unionin oikeuteen nähden. Unionin tuomioistuin pikemmin tulkitsee unionin oikeutta ottaen huomioon konkreettisen kansallisen säädöksen kaltaisen säännön.

79. Tällä ensi näkemältä puhtaalta muotosidonnaisuudelta vaikuttavalla seikalla on kuitenkin hyvä oikeudellinen syy. Näin unionin tuomioistuin kunnioittaa nimittäin jäsenvaltioiden alkuperäistä toimivaltaa tulkita omaa kansallista oikeuttaan, kyseisten jäsenvaltioiden tekemät kansainväliset yleissopimukset mukaan luettuina. On ennakkoratkaisukysymyksen esittäneen tuomioistuimen tehtävä tutkia kansallista oikeutta tyhjentävästi unionin tuomioistuimen esittämän tulkinnan valossa ja jättää sitä soveltamatta, jos se on unionin oikeuden vastainen.

80. Tästä seuraa CMR:n tulkintaa koskevan kysymyksen kannalta, että unionin tuomioistuin voi ottaa yleissopimuksen sisällön huomioon tulkitessaan asetuksen N:o 44/2001 71 artiklaa. Tässä yhteydessä perustaksi otettu tulkinta asiaa koskevista CMR:n määräyksistä ei kuitenkaan sido kansallisia tuomioistuimia. Ne ovat kuitenkin velvollisia ottamaan huomioon unionin tuomioistuimen asetuksen 71 artiklaa koskevan, CMR:n määräysten tulkintaan perustuvan tulkinnan.

81. Tässä esitetty näkemys tehtävien jaosta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen välillä asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan yhteydessä on yhteneväinen SEUT 351 artiklaa (aiempi EY 307 artikla) koskevan oikeuskäytännön kanssa.

82. Myös edellä mainittu määräys koskee jäsenvaltioiden tekemistä aiemmista sopimuksista johtuvien velvoitteiden yhteensopivuutta unionin oikeuden kanssa. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut tältä osin asiassa Levy antamassaan tuomiossa,[41] että ennakkoratkaisumenettelyn yhteydessä ei ole yhteisöjen tuomioistuimen vaan kansallisen tuomioistuimen asiana selvittää, mitkä ovat kyseiselle jäsenvaltiolle aiemmalla kansainvälisellä sopimuksella asetetut velvollisuudet, ja rajata ne sen määrittämiseksi, miltä osin nämä velvollisuudet estävät yhteisön kyseisen säädöksen soveltamisen.

41 – Edellä alaviitteessä 28 mainittu asia Levy, tuomion 21 kohta. Asiassa C-216/01, Budějovický Budvar, 18.11.2003 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I 13617) yhteisöjen tuomioistuin on tarkastellut laajasti kahdenvälisen sopimuksen pätevyyttä (tuomion 148 kohta ja sitä seuraavat kohdat) mutta se on jättänyt asian lopullisen arvioinnin ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle (163 kohta).

83. Unionin tuomioistuin on lisäksi asettanut SEUT 351 artiklaa koskevassa oikeuskäytännössään velvoitteeksi, että jäsenvaltioiden aiempia sopimuksia on tulkittava mahdollisimman yhdenmukaisesti unionin oikeuden kanssa. [42] Siksi on pohdittava, sovelletaanko jäsenvaltioiden tekemien yleissopimusten ja asetuksen N:o 44/2001 konfliktitilanteessa vastaavanlaista yhdenmukaista tulkintaa koskevaa vaatimusta kuin se, josta on säädetty asetuksen 71 artiklassa. Tällä voi olla merkitystä esimerkiksi sen kannalta, onko 31 artiklan lis pendens -sääntöä tulkittava yhdenmukaisesti asetuksen N:o 44/2001 27 artiklan kanssa.

84. Mahdollisen normiristiriidan erilainen ratkaisu yhtäältä SEUT 351 artiklassa ja toisaalta asetuksen N:o 44/2001 71 artiklassa ei kuitenkaan puolla sitä näkemystä, että asetuksen 71 artiklassa asetettaisiin yhdenmukaista tulkintaa koskeva velvoite.

85. On ensinnäkin todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 351 artiklaa ei sovelleta jäsenvaltioiden väliseen suhteeseen. [43] Kyseisellä määräyksellä ei ole siten välitöntä merkitystä nyt esillä olevassa asiassa, jossa CMR:n määräyksiä on määrä soveltaa menettelyssä, jossa on osallisena kaksi jäsenvaltiota.

86. Tästä täysin riippumatta SEUT 351 artiklaa ei myöskään sovellettaisi pääasiaan liittyvistä syistä. Kyseinen määräys perustuu siihen näkemykseen, että jäsenvaltioiden on sovellettava unionisopimusta ja EUT-sopimusta viime kädessä siten, että niiden on poistettava näiden kanssa ristiriidassa olevat kansainväliset sitoumukset sen rajoissa, mikä on oikeudellisesti mahdollista, muuttamalla sopimusta tai hätätapauksessa irtisanomalla kyseinen sopimus. [44] Tähän sisältyy tavallaan haittapuolena yhdenmukaista tulkintaa koskeva velvollisuus.

87. SEUT 351 artiklassa tarkoitettu ristiriita jäsenvaltioiden kansainvälisen velvoitteen – tässä CMR:n velvoitteen – ja unionin oikeuden säädöksen – tässä asetuksen N:o 44/2001 – välillä on kuitenkin suljettu lähtökohtaisesti pois rajoittamalla asetuksen soveltamisalaa asetuksen 71 artiklassa. Lainsäätäjä on tällä säännöksellä säilyttänyt tietoisesti asetuksen ja yleissopimuksessa vahvistettujen erityissääntöjen rinnakkaisuuden myös jäsenvaltioiden välisessä suhteessa antaakseen

42 – Ks. edellä alaviitteessä 41 mainittu asia Budějovický Budvar, tuomion 169 kohta.

43 – Ks. asia 286/86, Deserbais, tuomio 22.9.1988 (Kok., s. 4907, 18 kohta) ja edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Bogiatzi, tuomion 19 kohta.

44 – Asia C-84/98, komissio v. Portugali, tuomio 4.7.2000 (Kok., s. I-5215, 58 kohta).

erityissäännölle etusijan.[45] Siksi yleissopimusta ei myöskään tarvitse mukauttaa tai tulkita yhdenmukaisesti, jotta vältetään mahdolliset poikkeukset unionin oikeudesta.

5. Vastaus toiseen ennakkoratkaisukysymykseen

88. Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on näin ollen vastattava, ettei unionin tuomioistuimella ole toimivaltaa tulkita CMR:ää. Unionin tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin tulkita asetuksen N:o 44/2001 71 artiklaa ottaen huomioon se, että kansallinen tuomioistuin soveltaa CMR:n määräyksiä, jotka vaikuttavat asetuksen soveltamisalaan, ja ottaen tässä yhteydessä huomioon CMR:n määräysten sisältö.

D *Kolmas ja neljäs ennakkoratkaisukysymys*

89. Hoge Raad haluaa selvittää kolmannella kysymyksellään, onko CMR:n 31 artiklan 3 ja 4 kappaletta tulkittava siten, että niissä ei säännellä tyhjentävästi täytäntöönpanoa, jolloin niiden ohella voitaisiin soveltaa asetuksen N:o 44/2001 vastaavia säännöksiä. Kysymystä on tarkasteltava yhdessä neljännen ennakkoratkaisukysymyksen kanssa, joka koskee tuomiovaltion tuomioistuimen toimivallan tutkimista CMR:ssä vahvistettuna täytäntöönpanon mahdollisena ehtona.

90. Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen annetun vastauksen valossa nämä kysymykset on kuitenkin muotoiltava uudelleen. Näin ollen on tutkittava, onko niin, että CMR:n 31 artiklan 3 ja 4 kappaleen kaltaisella säänte lyllä ei katsota säänneltävän tyhjentävästi asetuksen 44/2001 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan toisessa alakohdassa tarkoitettuja tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon ehtoja, jolloin asetuksen vastaavia säännöksiä sovelletaan edelleen ja erityisesti tuomiovaltion tuomioistuimen toimivallan tutkiminen täytäntöönpanomenettelyssä on poissuljettu.

91. CMR:n 31 artiklan 3 kappaleen mukaan CMR-yleissopimuksen sopimusvaltion tuomioistuimen täytäntöönpanokelpoinen tuomio on täytäntöönpanokelpoinen myös jokaisessa muussa sopimusvaltiossa niin pian kuin kyseisessä valtiossa voimassa olevat muotomääräykset on täytetty. CMR:n

45 – Ks. sitä vastoin edellä alaviitteessä 35 mainitun asetuksen N:o 2201/2003 59 ja 60 artikla, joissa kyseiselle asetukselle annetaan etusija jäsenvaltioiden välisessä suhteessa kansainvälisiin sääntöihin nähden.

31 artiklan 4 kappaleessa esitetään tarkemmin, mihin menettelyn päätteeksi tehtäviin ratkaisuihin 3 kappaletta sovelletaan.

92. Lisäksi CMR:n 31 artiklan 3 kappaleen toisessa virkkeessä asetetaan negatiivinen ehto, jonka mukaan tällaiset muotomääräykset eivät saa tehdä mahdolliseksi ”itse asian uudelleen tutkimista” (”aucune revision de l’affaire”; ”shall not permit the merits of the case to be re-opened”).

93. Mainitut CMR:n määräykset eivät siten näytä sisältävän kattavia täytäntöönpanoehtoja koskevia sääntöjä, vaan niissä viitataan tältä osin kansallisiin sääntöihin. Ainoa täytäntöönpanotuomioistuinta koskeva määräys on itse asian uudelleen tutkimisen kielto. Koska CMR:ssä ei esitetä muita vastaavia määräyksiä, on lähdettävä siitä, että viittauksella täytäntöönpanovaltiossa sovellettaviin ”muotomääräyksiin” tarkoitetaan kaikkia kyseisessä valtiossa sovellettavia ulkomaisten tuomioistuinten tuomioiden tunnustamis- ja täytäntöönpanosääntöjä, kuten eksekvatuurimenettelyä, sen edellyttämä aineellisten täytäntöönpanoehtojen tutkiminen mukaan luettuna, kuten se, onko täytäntöön pantava tuomio oikeusjärjestyksen perusteiden (ordre public) mukainen.

94. Tätä käsitystä tukee yleissopimuksen historiallinen asiayhteys. Yleissopimuksen tekohetkellä vuonna 1956 muutamissa sopimusvaltioissa oli vielä tapana, että ulkomaisten tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon yhteydessä asia tutkittiin uudelleen. Viittaus ”muotomääräyksiin” on ymmärrettävä tätä taustaa vasten viittauksena tarkastusten puhtaasti ”muotoa koskevaan” luonteeseen (”contrôle de la régularité formelle”) ilman – CMR:n 31 artiklan 3 kappaleen toisessa virkkeessä nimenomaisesti kiellettyä – itse asian uudelleen tutkimista. [46] Tässä yhteydessä ”muotomääräyksillä” tarkoitetaan siten kaikkia kansallisen oikeuden täytäntöönpanoehtoja, lukuun ottamatta tuomion asiallista oikeellisuutta.

95. Näin ollen on katsottava, että esitettyjen CMR:n määräysten kaltaisilla määräyksillä ei säännellä tyhjentävästi täytäntöönpanoehtoja. Asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan toisen alakohdan ensimmäisen virkkeen mukaan tällaiset säännöt eivät siten estä soveltamasta asetuksen 38–52 artiklaa jäsenvaltioiden välisissä suhteissa.

96. Siltä osin kuin CMR:n 31 artiklassa vahvistetaan täytäntöönpanoehdot, kyseisiä määräyksiä ei ole laadittu erityisesti

46 – Loewe, R., ”Erläuterungen zum Übereinkommen vom 19. Mai 1956 über den Beförderungsvertrag im internationalen Straßengüterverkehr (CMR)”, *European Transport Law* 11 (1976), 503, 583; edellä alaviitteessä 7 mainittu teos Jesser-Huß, H. (CMR:n 31 artikla, 37 kohta).

tavaroiden tiekuljetusta varten. [47] Tämäkään seikka ei puolla sitä, että yleissopimuksella olisi etusija suhteessa asetuksen tunnustamis- ja täytäntöönpanosäännöksiin.

97. On vielä tutkittava, asetetaanko CMR:n määräysten kaltaisissa määräyksissä asetuksen N:o 44/2001 35 artiklan 3 kohdasta poiketen tuomiovaltion tuomioistuimen toimivallan tutkiminen täytäntöönpanon pakottavaksi ehdoksi.

98. Tätä käsitystä voidaan puolustaa CMR:n 31 artiklan 3 kappaleen ja 1 kappaleen välisellä yhteydellä. Koska 31 artiklan 3 kappaleessa puhutaan ”1 kappaleessa tarkoitetusta riita-asiasta”, määräyksessä edellytetään implisiittisesti, että täytäntöönpanotuomioistuin tutkii myös tuomiovaltion tuomioistuimen toimivallan, josta määrätään 1 kappaleessa. [48] Tätä tulkintaa voidaan perustella sillä, että heikompaa osapuolta on suojeltava sellaisten CMR:n määräysten täytäntöönpanolta, joiden katsotaan olevan kohtuuttomia. [49]

99. CMR:n 31 artiklan 1 kappaleen sanamuodon perusteella vaikuttaa kuitenkin vakuuttavammalta, että 31 artiklan 3 kappaleessa esitetty viittaus 1 kappaleessa tarkoitettuun riita-asiaan on ymmärrettävä ainoastaan viittaukseksi 1 kappaleessa mainittuun ”tämän yleissopimuksen määräysten alaista kuljetusta koskevaan kanteeseen”. [50] Lisäksi 1 kappaleessa määrätään ainoastaan alueellisesta toimivallasta eikä siitä, että kanne on lis pendens -tilanteessa jätettävä tutkimatta, mistä määrätään 2 kappaleessa.

100. CMR:n määräyksissä ei siten vaadita pakottavasti tutkimaan tuomiovaltion tuomioistuimen toimivaltaa. CMR ei kuitenkaan estä toteuttamasta tällaista tutkimusta, jos tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa kansallisissa säännöksissä sitä vaaditaan.

101. Euroopan unionissa toimivallan tutkiminen on suljettu pois asetuksen N:o 44/2001 35 artiklan 3 kohdan nojalla. Tämä favor executionis -periaatteeseen perustuva säännös ei väisty nyt käsiteltävässä asiassa asetuksen 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti, sillä muita tyhjentäviä säännöksiä ei ole annettu.

47 – Ks. de Meij, P., *Samenloop EEX-Verordening met bijzondere verdragen*, Deventer, 2003, s. 251 ja 287.

48 – Ks. tältä osin viittaukset teoksessa Messent, A., ja Glass, D. A., *Hill & Messent–CMR: Contracts for the International Carriage of Goods by Road*, 3. painos, London, 2000, 10.48 kohta ja alaviite 103.

49 – Ks. viittaukset edellä alaviitteessä 7 mainitussa teoksessa Jesser-Huß, H. (CMR:n 31 artikla, 36 kohta ja alaviitteet 116–117).

50 – Vastaavasti myös edellä alaviitteessä 7 mainitussa teoksessa Jesser-Huß, H. (CMR:n 31 artikla, 36 kohta).

102. Kolmanteen ja neljänteen ennakkoratkaisukysymykseen on siten vastattava, että CMR:n 31 artiklan 3 ja 4 kappaleen kaltaisissa määräyksissä ei määrätä tyhjentävästi asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan toisen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetuista tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevista ehdoista eikä niissä etenkään vaadita tuomiovaltion tuomioistuimen toimivallan tutkimista, joten asetuksen N:o 44/2001 asiaa koskevia säännöksiä on sovellettava.

E *Viides ja kuudes ennakkoratkaisukysymys*

103. Ensimmäiseen, toiseen, kolmanteen ja neljänteen ennakkoratkaisukysymykseen annettujen vastausten perusteella ainoastaan toissijaisesti esitettyihin viidenteen ja kuudenteen ennakkoratkaisukysymykseen ei ole tarpeen vastata.

V Ratkaisuehdotus

104. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Hoge Raadin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

”1) Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan toista alakohtaa on tulkittava siten, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antamien tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon ehtoja koskevien asetuksen säännöksien sijaan sovelletaan sellaisen erityisen yleissopimuksen vastaavaa sääntelyä, jonka osapuolia ovat sekä jäsenvaltio, missä tuomio on annettu, että jäsenvaltio, jolle pyyntö on osoitettu, vain jos yleissopimuksen määräykset ovat tyhjentäviä ja yksinomaisia siten, että ne estävät asetuksen soveltamisen.

2) Unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa tulkita tavaran kansainvälisessä tiekuljetuksessa käytettävästä rahtisopimuksesta Genevessä 19.5.1956 allekirjoitettua yleissopimusta (CMR-yleissopimus). Unionin tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin tulkita asetuksen N:o 44/2001 71 artiklaa ottaen huomioon se, että kansallinen tuomioistuin soveltaa CMR:n määräyksiä, jotka vaikuttavat asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan, ja ottaen tässä yhteydessä huomioon CMR-yleissopimuksen määräysten sisältö.

3) CMR-yleissopimuksen 31 artiklan 3 ja 4 kappaleen kaltaisissa määräyksissä ei määrätä tyhjentävästi asetuksen N:o 44/2001 71 artiklan 2 kohdan b alakohdan toisen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetuista tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevista ehdoista, eikä niissä etenkään vaadita tuomiovaltion tuomioistuimen toimivallan tutkimista, joten asetuksen N:o 44/2001 asiaa koskevia säännöksiä on sovellettava."